

Mitrus, Edmund

Wyniki badań archeologicznych w Deszkowicach, stan. 1, woj. zamojskie

Archeologia Polski Środkowowschodniej 3, 197-202

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

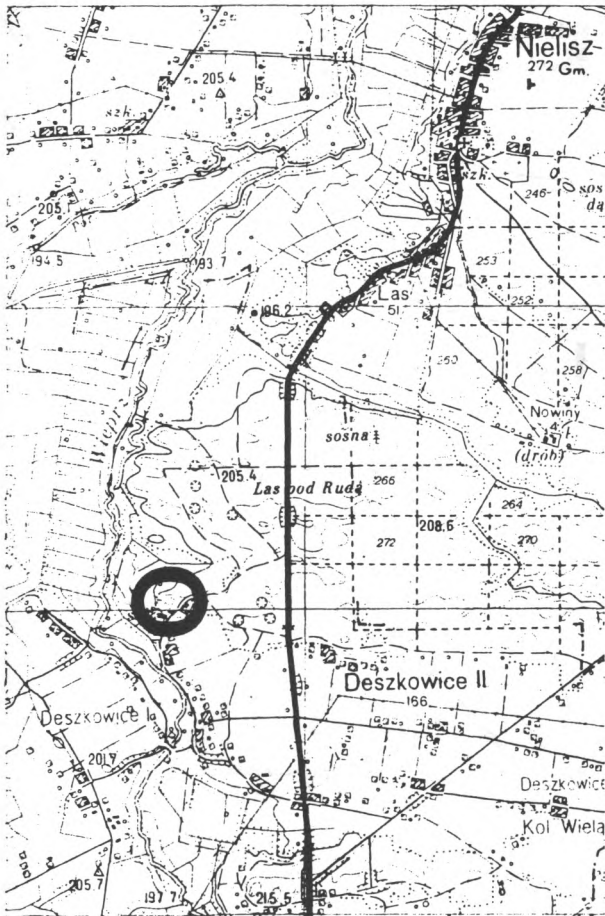
Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EDMUND MITRUS

WYNIKI BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH W DESZKOWICACH, STAN. 1, WOJ. ZAMOJSKIE

Stanowisko 1 w Deszkowicach gm. Sułów znajduje się na prawym - wschodnim brzegu doliny Wieprza, na kulminacji o ekspozycji okrężnej, wyniesionej 11 m ponad terasę denną (ryc. 1).

Od kilku lat na rzece Wieprz, w miejscowości Nielisz wznoszona jest zapora wodna. W strefie zagrożonej zniszczeniem znajduje się m.in. stanowisko nr 1 w Deszkowicach. Z tego względu w sierpniu i wrześniu 1997 r. przeprowadzono przedinwestycyjne badania archeologiczne. Badania wykonała Pracownia Badań i Nadzorów Archeologicznych z Lublina, kierował nimi autor niniejszego sprawozdania przy udziale Grzegorza Mączki. Inwestorem był Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Zamościu (E. Mitrus 1997).

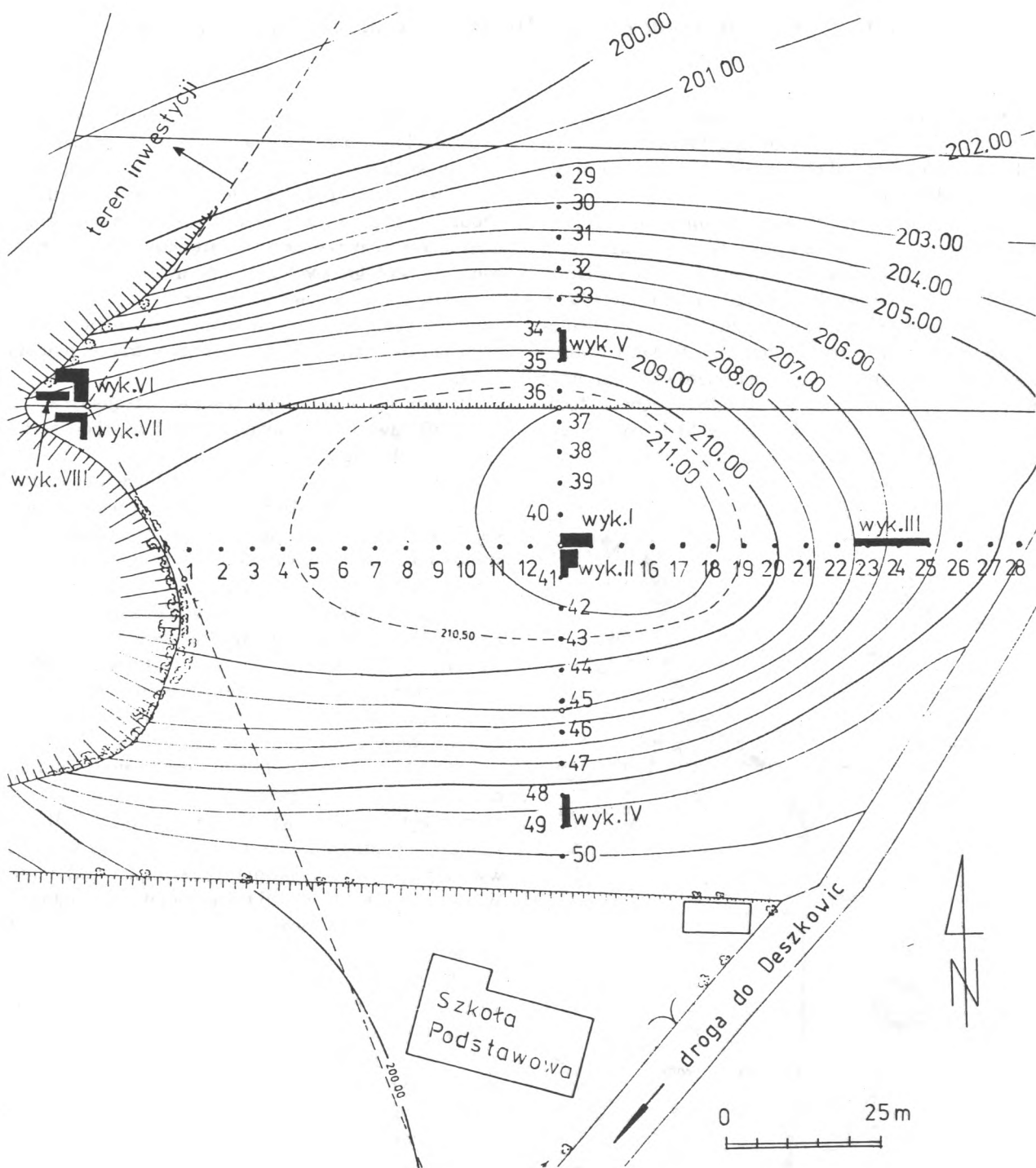
Ryc. 1. Lokalizacja stanowiska nr 1 w Deszkowicach, skala 1: 50000.

Stanowisko znane było z badań powierzchniowych, w trakcie których znaleziono tu materiały pradziejowe, wczesnośredniowieczne i kości ludzkie. Ze względu na formę terenową - pagórek odcięty od wysoczyzny, zachodziło przypuszczenie, iż w miejscu tym istniało grodzisko. Wobec powyższych uwarunkowań w programie badań archeologicznych założono dwa zasadnicze cele. Pierwszym z nich było określenie funkcji stanowiska, a drugim pełne rozpoznanie terenu najbardziej narażonego na zniszczenie. Aby je osiągnąć w trakcie prac wykonano:

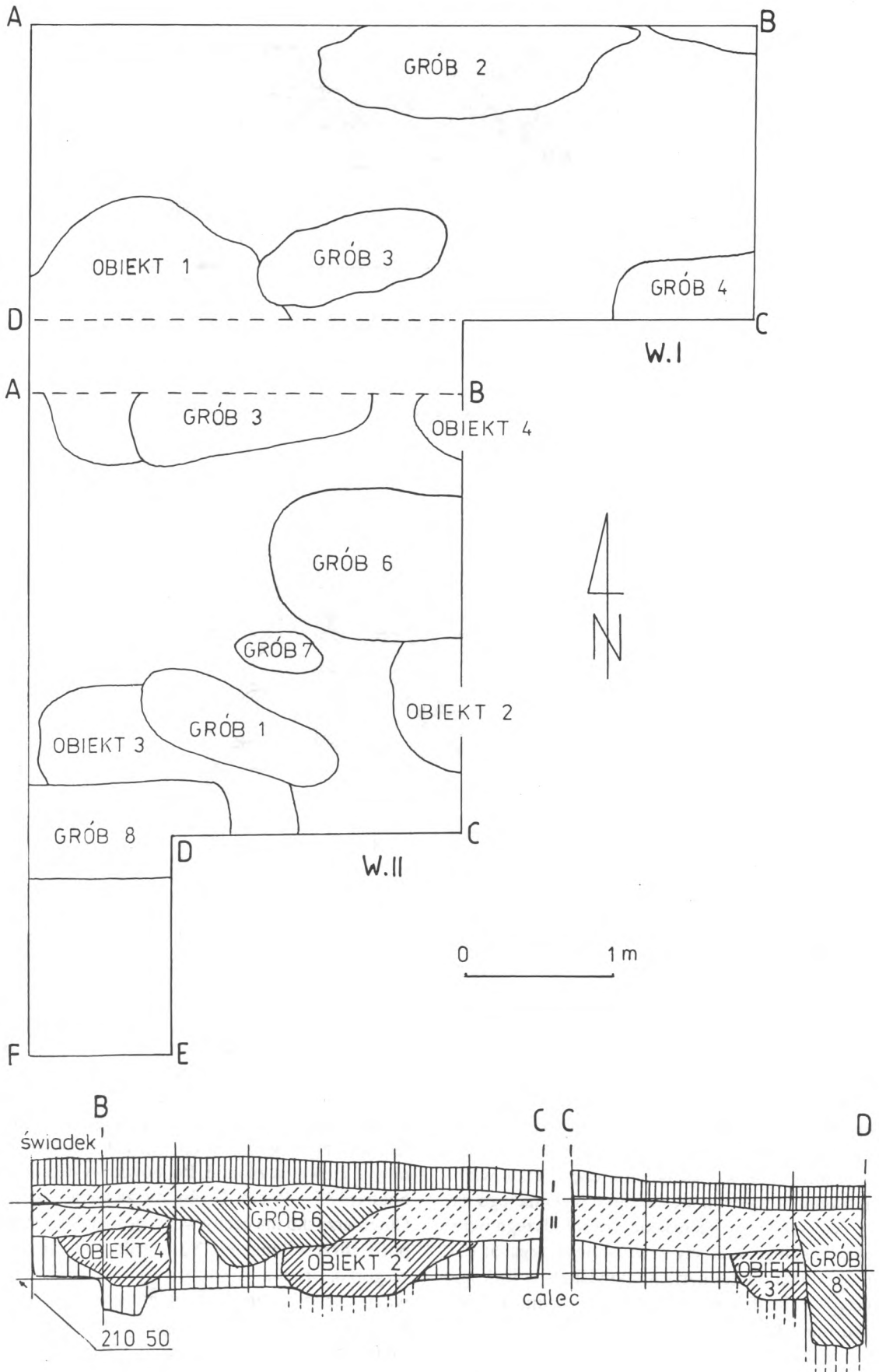
1. plan sytuacyjno-wysokościowy stanowiska,
2. 50 odwiertów w dwóch liniach: wschód-zachód i północ-południe,
3. 8 wykopów badawczych: 5 w liniach odwiertów z reguły w miejscach gdzie warstwy miały większą miąższość i bogatszą treść kulturową, 3 na zachodnim skraju stanowiska szczególnie narażonym na zniszczenie (ryc. 2).

Na stanowisku odkryto pozostałości osadnictwa z różnych okresów pradziejów, cmentarzysko szkieletowe - najpewniej z końcowej fazy wczesnego średniowiecza oraz 2 fragmenty ceramiki późnośredniowiecznej. Nie zaobserwowano żadnych elementów wskazujących na istnienie w tym miejscu grodziska.

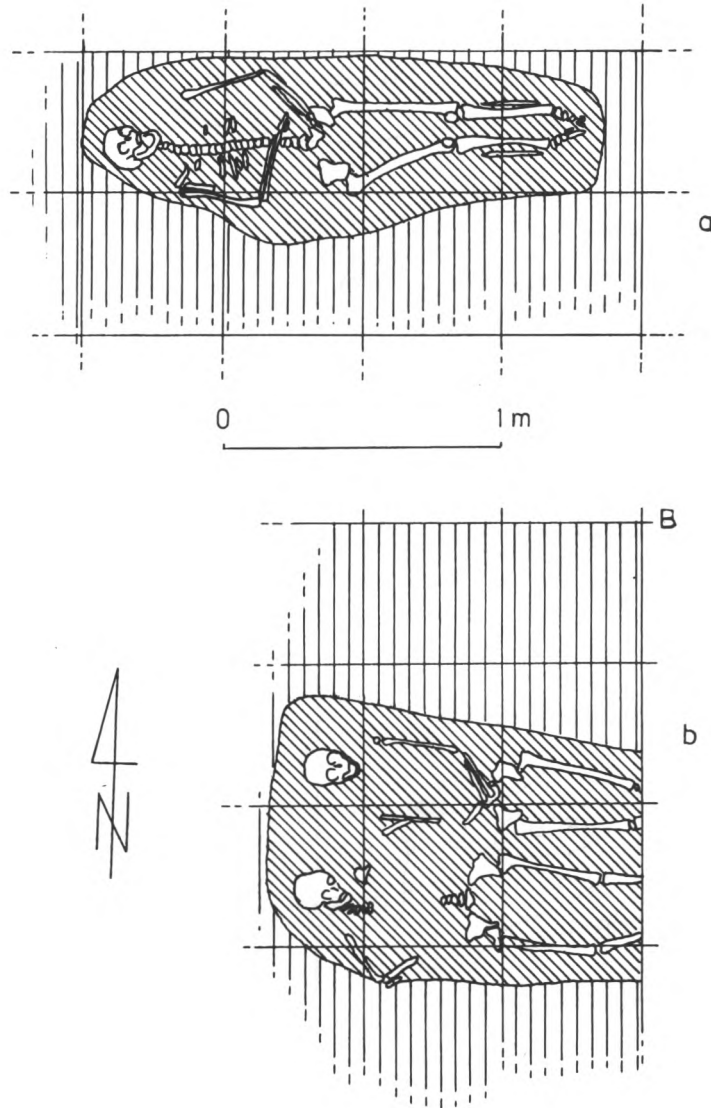
Wielokulturowe osadnictwo pradziejowe zajmuje najpewniej znaczną część wzgórza, ponieważ związane z nim zabytki ruchome wystąpiły w wykopach I i II założonych w centralnej części, w wykopie III w części wschodniej oraz w wykopie VI w części zachodniej. W wykopach I i II zabytki pradziejowe wystąpiły w obiektach, grobach i warstwach kulturowych. Odkryto 4 obiekty. Miały one kształt owalnych bądź okrągłych niecek o średnicy od 1 do 2 m. Znajdowały się na głębokości 0,55 - 1 m (ryc.3). Tylko w obiekcie 1 wystąpiły zabytki pozwalające na określenie jego chronologii. Są to fragmenty wylewów naczyń zdobionych poziomymi liniami rytymi, które mają odpowiedniki wśród klasycznych naczyń kultury trzcinieckiej (ryc. 5: 1, 2). Oprócz tego w obiekcie znaleziono fragment naczynia, z uszkiem w miejscu przejścia brzuśca w szyjkę (ryc. 5: 3), który może być zabytkiem kultury amfor kulistych bądź kultury mierzanowickiej oraz grocik trójkątny z podciętą podstawą z krzemienia świeciechowskiego (ryc. 5: 4). W grobach na złożu wtórnym wystąpiły zabytki kultur: mierzanowickiej (ryc. 5: 17), trzcinieckiej (ryc. 5: 18), łużyckiej (ryc. 5: 19) i pomorskiej (ryc. 5: 20). W występującej pod współczesnym humusem warstwie kulturo-

Ryc. 2. Plan sytuacyjno-wysokościowy stanowiska (rys. J. Niedźwiedź) oraz lokalizacja odwiertów i wykopów (rys. G. Mączka).

Ryc. 3. Rzut obiektów i grobów w wykopach I i II oraz przekroje B-C i C-D w wykopie II (rys. G. Mączka).

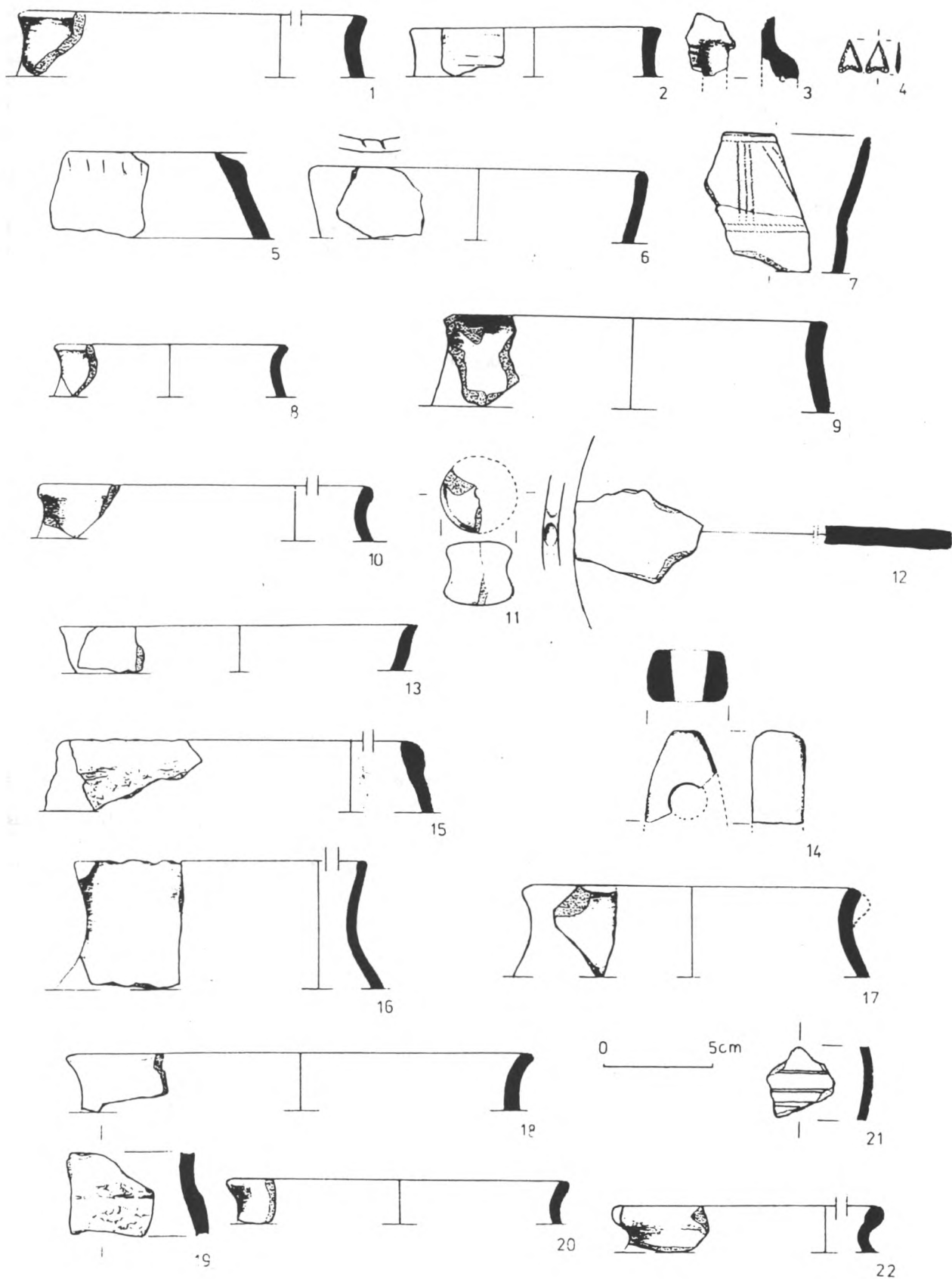

Ryc. 4. Rzut grobów: a - wyk. I, gr. 2; b - wyk. II, gr. 6 (rys. G. Mączka).

wej (nr II) odkryto zabytki kultur: malickiej (ryc. 5: 5), wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej (ryc. 5: 6), mieżanowickiej (ryc. 5: 7), trzcinieckiej (ryc. 5: 9-11), łużyckiej (ryc. 5: 12), pomorskiej (ryc. 5: 13) i z wczesnej epoki brązu (ryc. 5: 8). W warstwie humusu (nr I) znaleziono m.in. fragment kamiennego toporka (ryc. 5: 14). Zabytki pradziejowe we wschodniej części stanowiska to m.in. fragment wylewu niestarannie wykonanego naczynia o cechach kręgu jastorfskiego z młodszego okresu przedrzymskiego, odkryty w wykopie III (ryc. 5: 15). Natomiast w zachodniej partii stanowiska - w wykopie VI, odkryto m.in. fragment wylewu naczynia kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej (ryc. 5: 16).

Relikty cmentarza szkieletowego w postaci 9 grobów odkryto w wykopach I i II (ryc. 3 i 4). Fragmenty kości wystąpiły również w odwiertach 11 i 16. Ze wzglę-

du na ograniczony charakter badań pełny obszar cmentarzyska nie został określony. Kości w znacznym stopniu uległy rozkładowi. Żaden ze szkieletów nie był kompletny a w dwóch grobach (8 i 9) nie zachowały się one w ogóle. Groby miały orientację wschód-zachód. Szkielety spoczywały w pozycji na wznak z rękami na miednicy, z głową na zachód. Pochówki występowały na głębokości 35 - 85 cm. Groby nie zawierały wyposażenia. Cmentarzysko ma cechy wczesnośredniowiecznej nekropolii chrześcijańskiej. Należą do nich: lokalizacja na wzgórzu, orientacja pochówków wschód-zachód z głową na zachód i zupełny brak wyposażenia. Ułożenie rąk na miednicy wskazuje na jego użytkowanie w końcowej fazie wczesnego średniowiecza. Brak odstępstwa w ułożeniu głowy na zachód i zupełny brak wyposażenia sugerują, iż było to tzw. cmentarzysko przykościelne. Nie

yc. 5. Zabytki ruchome ze stanowiska nr 1/1 w Deszkowicach (rys. G. Mączka)

znaczy to, że musiało być ono położone w otoczeniu kościoła lecz sugeruje, iż w pogrzebie brał udział kapłan. Było to bardziej możliwe po wykrystalizowaniu się parafii w kościele, co miało miejsce w I połowie XIII wieku (H. Zoll-Adamikowa 1971, s.10, 25, 39, 57, 123, 124, 145). „Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich” (SGKP 1881, s. 9) podaje, iż w 1827 roku Deszkowice należały do parafii Szczebrzeszyn, pod nazwą którego czytamy m.in. „Kościół i par. rz. - kat. założył tu podobno Dymitr z Gorajcą r. 1397” (SGKP 1890, s. 829). Parafia mogła tu istnieć jeszcze wcześniej, albowiem gród szczebrzeszyński początkami sięga doby plemiennej, w X w. istniała

tu już trwała zabudowa, był jednym z ważniejszych elementów wczesnopiastowskiego systemu obronnego (I. Kutylowska 1997, s.193). Wobec powyższego najbardziej prawdopodobnym jest, iż cmentarzysko nasze pochodzi z końcowej fazy wczesnego średniowiecza. Nie można jednak wykluczyć, iż w podobny sposób chowano zmarłych w późnym średniowieczu. Na taką możliwość wskazuje „Słownik geograficzny...” oraz późnośredniowieczne skorupy odkryte w wykopie III (ryc. 5: 21, 22).

W zachodniej części stanowiska (wykop VI) zaobserwowano relikty transzei z I wojny światowej. Miała ona 2,5 m szerokości i 1,5 m głębokości.

LITERATURA

<p>Kutylowska I.
1997 Castrum w Szczebrzeszynie koło Zamościa, „Archeologia Historia Polona”, t. 3, s. 183-207.</p> <p>Mitrus E.
1997 Dokumentacja z badań archeologicznych stanowiska nr 1/1 w Deszkowicach, gm. Sulów, woj. zamojskie, mps PSOZ Zamość.</p> | <p>SGKP
1881 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. 2, Warszawa.</p> <p>Zoll-Adamikowa H.
1971 Wczesnośredniowieczne cmentarzyska szkieletowe Małopolski, cz. 2, Analiza, Wrocław.</p> |
|---|---|

EDMUND MITRUS

RESULTS OF ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS IN DESZKOWICE, SITE 1, ZAMOŚĆ VOIVODSHIP

In the last couple of years a dam on the river Wieprz has been under construction in Nielisz. In the endangered area there is an archaeological site (No. 1) in Deszkowice at which pre-investment archaeological excavations were carried out in 1997. In the course of the field work the altitude plan of the site was prepared. 50 boreholes along the E-W and N-S axes were made and 8 trenches were explored.

As a result of the examination of a multicultural site an inhumation cemetery was uncovered which most probably be-

longs to the latest phase of the Middle Ages, as well as traces of late Medieval settlement. Contrary to initial predictions no elements of a stronghold were found. The settlement materials belong to many cultures: Malice, Volhynian-Lublin Painted Pottery, Globular Amphora (?), Mierzanowice, Trzcinec, Lusatian and Pomeranian cultures as well as the Jastorf circle.

In excavation trenches I and II nine unfurnished inhumation graves were discovered. They were oriented along the E-W axis with the heads to the west.